

УДК 811.11,37,373-116

Прима В.В.

АНГЛОМОВНА ТУРИСТИЧНА ТЕРМІНОЛОГІЯ (мотиваційний аспект)

Стаття присвячена розглядові основних аспектів дослідження англomовної туристичної термінології, зокрема, мотиваційного. Розглянуто загальні характерні риси англomовних туристичних термінів та їх морфологічні особливості.

Ключові слова: термінологія, термін, туризм.

Прима В.В. Англоязычная туристическая терминология. *Статья посвящена рассмотрению основных аспектов исследования англоязычной туристической терминологии, в частности, мотивационного. Рассмотрены общие характерные черты англоязычных туристических терминов и их морфологические особенности.*

Ключевые слова: терминология, термин, туризм.

Prima V.V. English terminology of tourism (motivation aspect). *The article outlines main aspects of study of the English tourism terminology, in particular, motivation. General specific features of the English tourism terms and their morphological peculiarities have been viewed in the article. The research is based on the materials of the English encyclopedias of tourism terms. The article analyzes main approaches to the study of terms in modern linguistics. It also presents main periods of development of the English tourism terminology and its thematic classification, studies morphological features of the given terms.*

Key words: terminology, term, tourism.

Одним із основних завдань сучасної лінгвістики є стратифікація словникового масиву певної мови за різними параметрами, зокрема, за сферою вживання тієї чи іншої лексичної одиниці [7, 280]. Традиційно типами функціональних стилів є офіційно-діловий, публіцистичний, науковий, художній [там саме]. Для наукової літератури характерна стислість викладу матеріалу і чіткість формулювань. Однією з головних відмінностей як наукової, так і технічної літератури від художньої є значна насиченість тексту спеціальними термінами, які часто відсутні не тільки у звичайних, але й у термінологічних словниках. Завдяки розширенню меж людських знань і науково-технічному прогресу росте потреба в нових визначеннях вже освоєних понять, а також для понять у нових галузях науки і техніки, і, відповідно, розширюється словниковий склад, причому розширення йде, в значній мірі, за рахунок нових термінів.

Надзвичайної ваги набуває вивчення підмов, які обслуговують різноманітні сфери професійної діяльності людини. На сьогодні існують численні дослідження як загальнотеоретичних питань термінознавства [2; 3], так і окремих терміносистем. Водночас недостатньо дослідженими залишаються терміносистеми порівняно нових галузей діяльності людини, серед яких і туристична, що почала формуватися як індустрія лише на початку ХХ століття [1, 6].

Як показує проведений аналіз теоретичних та практичних аспектів дослідження термінології у працях сучасних вітчизняних лінгвістів, найбільш

поширеною тенденцією є об'єднання двох аспектів, а саме – функціонального та системного – для повного висвітлення особливостей тієї чи іншої терміносистеми. Серед основних завдань, які вирішуються у даних дослідженнях, відзначимо, зокрема, розробку комплексної моделі аналізу термінів для застосування в лексикографічній практиці; вивчення структурних, семантичних та словотвірних особливостей термінів; аналіз системних відношень всередині терміносистеми; систематизація окремих груп термінів за семантичною ознакою; встановлення способів виникнення, мотивації й періодизації виникнення термінологічної лексики; вивчення функціональних характеристик цих одиниць; виявлення зв'язку змістовних та функціональних параметрів термінів; характеристика процесів детермінологізації всередині системи; розробка тезауруса термінології певної сфери діяльності людини [8; 9].

Для всіх цих розвідок спільною науковою методологічною основою є антропоцентричний принцип, згідно з яким визначальну роль у мові відіграє фактор суб'єкту, а зміст і функція мовного знаку трактується з опорою на пізнавальну та комунікативну діяльність людини (О.С. Кубрякова [6]).

Серед методів дослідження найбільш поширеними є наступні: компонентний аналіз, дефініційний аналіз, польове моделювання (для визначення особливостей семантичної організації досліджуваних груп термінів), контекстуально-інтерпретаційний метод, аналіз дискурсу, кількісний метод (для вивчення функціональних особливостей термінів), етимологічний, діахронічний та когнітивно-ономасіологічний види аналізу (для виявлення внутрішньої форми термінів та висвітлення історії галузевої лексики).

Власне туристична термінологія виступала об'єктом лінгвістичного дослідження у компаративному (порівняння даної терміносистеми в англійській і російській мовах) та в діахронічному аспектах (Е.Т. Белан, Л.В. Виноградова [3; 4]). Проведений діахронічний аналіз досліджуваної лексики підтвердив вплив як внутрішньомовних, так і зовнішньомовних чинників на зародження і подальше оформлення цієї термінології. Досліджувана термінологія має відкритий характер, що обумовлено високою мірою популярності такої сфери людської діяльності, як міжнародний туризм, і, у результаті, перетворенням її на дуже розгалужену і перспективну народногосподарську галузь. Проведений етимологічний аналіз показав, що домінуючим процесом термінотворення як для англійських, так і для російських спеціальних одиниць є синтаксичний спосіб. Термінологія, будучи частиною загальнолітературної лексики і значною мірою беручи витoki із загальнолітературної лексики, не може ізолюватися від законів і процесів її розвитку і функціонування.

Цікавим доробком зазначених досліджень є періодизація появи туристичних термінів в англійській мові із розвитком туризму як галузі завдяки технічно-економічним, соціальним факторам та цільовим функціям туризму, що складається з таких етапів:

1) прообраз туристичної діяльності (епоха античності – початок ХІХ століття) – основними мотивами подорожей була торгівля, паломництво, лікування, освіта; термінологія туризму складалася із номінацій засобів пере-

сування та проживання, що позначалися лексичними одиницями із літературної мови (*carriage, board, excursion, hotel, resort*);

2) початок розвитку масового туризму (XIX століття) – закладення основ матеріально-технічної бази, методів роботи та управління туризмом; поява термінів *tourism, tourist* та номінацій, що пов'язані із посередницькими послугами турбюро, перевезенням, проживанням та харчуванням (*booking, transit, maitre d'hotel, a la carte, buffet*);

3) масовий конвеєрний туризм (початок XX століття – кінець Другої світової війни) – динамічний розвиток транспортних послуг та готельного бізнесу призвів до появи цілої низки відповідних термінів (*airline, airport, motel, receptionist, room-service*);

4) масовий диференційований туризм (кінець Другої світової війни – до наших днів) – характеризується розмаїттям туристичних послуг, спрямованих на задоволення індивідуальних вимог туриста, що знайшло своє відображення в туристичній термінології (*nostalgic tourism, rural tourism, flotel, honeymoon suite, American plan, last minute tour*) [3].

Крім цього, автори зазначених розвідок відзначають, що англomовна термінологія туризму знаходиться на етапі наукового осмислення [4], розвивається та прагне до закінчення свого формування, що також підкреслює актуальність обраної теми нашого дослідження.

Проведений тематичний аналіз англomовної туристичної термінології уможливив виокремлення в її структурі п'яти мікрополів, що відображають наявні підгалузі в сфері туризму, а саме: мікрополе «**організація туризму**», мікрополе «**організація проживання**», мікрополе «**організація перевезення**», мікрополе «**організація харчування**», мікрополе «**організація дозвілля**». Ці мікрополя в свою чергу містять певну кількість лексико-семантичних груп (далі – ЛСГ), які об'єднують термінологічні одиниці за більш специфічними тематичними ознаками. Таким чином, структура термінологічного поля «туризм» ґрунтується на гіперо-гіпонімічних відношеннях між його конституентами.

Мікрополе «**організація туризму**» охоплює базові поняття туризму та складається з п'яти ЛСГ: 1) ЛСГ «учасники туризму» (*tourist, host, tour operator, guide, animator*); 2) ЛСГ «види туризму» (*gastronomic tourism, last-minute tour, all-expense tour*); 3) ЛСГ «організаційні процедури» (*booking, tour cancellation, meet and greet*); 4) ЛСГ «туристична документація» (*visa, voucher, traveler's cheque, accident insurance*); 5) ЛСГ «реклама туристичних послуг» (*travel catalogue, travel fair*).

Мікрополе «**організація проживання**» також містить п'ять ЛСГ та об'єднує терміни, які стосуються певних нюансів розміщення туристів: 1) ЛСГ «типи готелів» (*flotel, boutique hotel, hostel*); 2) ЛСГ «типи номерів» (*single room, suite, family suite*); 3) ЛСГ «готельні процедури» (*check in, early arrival, late check-out*); 4) ЛСГ «готельні послуги» (*room service, wake up call, transfer*); 5) ЛСГ «типи розміщення» (*bed and breakfast, half board, American plan, European plan*).

Мікрополе «**організація перевезення**» поділяється на підгрупи в залежності від застосованого виду транспорту: 1) ЛСГ «повітряне перевезен-

ня» (*domestic flight, baggage claim, charter*); 2) ЛСГ «наземне перевезення» (*car rental, parking lot, buffet car*); 3) ЛСГ «водне перевезення» (*cruise liner, outside cabin*).

Мікрополе «**організація харчування**» містить дві підгрупи: 1) ЛСГ «типи закладів харчування» (*singles bar, drive-in restaurant*); 2) ЛСГ «типи харчування» (*American breakfast, English breakfast, brunch*).

Останнє мікрополе – «**організація дозвілля**» – охоплює лексичні одиниці, пов'язані із видом відпочину: 1) ЛСГ «активний відпочинок» (*diving, bungee-jumping, water skiing*); 2) ЛСГ «пасивний відпочинок» (*animation, variety show, spa*).

В рамках семантичного аспекту дослідження проведено також аналіз морфологічних особливостей англомовної туристичної термінології, який показав, що переважна більшість із розглянутих туристичних термінів є іменниками (більше 96 %), набагато меншу репрезентативність мають дієслова та прикметники (3 % та 1% відповідно). Аналіз формального аспекту термінів уможливив розгляд їхньої компонентної структури. Так, 32 % англомовних термінів туризму є однокомпонентними, 66 % – двокомпонентними, та 2 % – трикомпонентними. Найпоширенішою словотвірною моделлю для двокомпонентних термінів є **N+N** (*city tourism, shoulder season*), що пояснюється синтаксичними особливостями англійської мови та функціонуванням даної моделі як економного способу передачі інформації. Доволі продуктивною моделлю для двокомпонентних термінів є також **Adj+N** (*low season, educational tourism*). Для трикомпонентних термінів найбільш характерними є моделі **N+N+N** (*family table service, country house hotel*) та **Adj+N+N** (*daily room rate, long distance flight*). Таким чином, аналіз словотвірних особливостей досліджуваної термінології виявив домінування багатоконпонентних термінологічних одиниць, поява яких пояснюється, зокрема, розвитком різних підгалузей туризму, що відображується у створенні нових термінів на основі вже існуючої термінологічної одиниці, що, у свою чергу, зумовлює формування «термінологічного гнізда». Найбільш продуктивними гніздуотворювальними термінами в англомовній термінології туризму є *tourism, tour, season, hotel, room, ticket, flight*.

Перспективи подальшого дослідження вбачаємо в детальному аналізі лінгвокультурологічних та функціонально-стильових параметрів англомовних путівників.

Список літератури

1. Агафонова Л.Г. Туризм, готельний та ресторанный бізнес: ціноутворення, конкуренція, державне регулювання. – К.: Знання України, 2002. – 227 с.
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. Изд. 4-е, стереотипное. – М.: Ком-Книга, 2007. – 576 с.
3. Белан Э.Т. Формально-структурный анализ терминов международного туризма в английском языке // Вестник МГОУ. Серия «Лингвистика». – № 2. – М., 2007. – С. 92-100.
4. Виноградова Л. В. Терминология туризма английского и русского языков в синхронном и диахронном аспектах: диссертация ... кандидата филологических наук : 10.02.19. – Великий Новгород, 2011. – 213 с.
5. Винокур Г.О. О некоторых явлениях словообразования в русской технической терминологии / Г.О. Винокур // Труды Моск. ин-та истории, философии и литературы.

- Сборник статей по языковедению. Т.5. – М., 1939. – С.3-54.
6. Кубрякова Е. С. Основы морфологического анализа / Е.С. Кубрякова. – М.: Наука, 1974. – 320 с.
 7. Селіванова О.О. Актуальні напрями сучасної лінгвістики (аналітичний огляд) О.О. Селіванова. – К.: Фітосоціоцентр, 1999. – 148 с.
 8. Фогель Г.Б. Структура, семантика та лексикографічна презентація англійської автомобільної термінології: автореферат дис. ... к-та філол. наук: 10.02.04 – Запоріжжя, 2005. – 20 с.
 9. Южакова О.І. Формування української термінології холодильної техніки: автореферат дис. ... к-та філол. наук: 10.02.01 – Одеса, 2009. – 20 с.

References

1. Agafonova, L.G. (2002). Turizm, gotel'nij ta restorannij biznes: cinoutvorenija, konkurencija, derzhavne reguljuvannja. K.: Znannja Ukraini.
2. Ahmanova, O.S. (2007). Slovar' lingvisticheskikh terminov. M.: KomKniga.
3. Belan, Je.T. (2007). Formal'no-strukturnyj analiz terminov mezhdunarodnogo turizma v anglijskom jazyke. In Vestnik MGOU. Serija «Lingvistika». № 2, 92-100.
4. Vinogradova, L. V. (2011). Terminologija turizma anglijskogo i russkogo jazykov v sinhronnom i diahronnom aspektah: dissertacija ... kandidata filologicheskikh nauk : 10.02.19.- Velikij Novgorod.
5. Vinokur, G.O. (1939). O nekotoryh javlenijah slovoobrazovanija v russkoj tehničeskoj terminologii. In Trudy Mosk. in-ta istorii, filosofii i literatury. Sbornik statej po jazykovedeniju. (5), Z – 54.
6. Kubrjakova, E. S. (1974). Osnovy morfologičeskogo analiza. M.: Nauka.
7. Selivanova, O.O. (1999). Aktual'ni naprjami suchasnoї lingvistiki (analitichnij ogljad). – K.: Fitosociocentr.
8. Fogel', G.B. (2005). Struktura, semantika ta leksikografichna prezentacija anglijs'koi avtomobil'noi terminologii: avtoreferat dis. ... k-ta filol. nauk: 10.02.04 – Zaporizhzhja.
9. Juzhakova, O.I. (2009). Formuvannja ukrains'koi terminologii holodil'noi tehniki: avtoreferat dis. ... k-ta filol. nauk: 10.02.01 – Odesa, 2009. – 20 s.

Стаття надійшла до редакції 20.08.2016 року.